

ta, it. *gota*, fr. *joue*, id., que suposen fonèticament una base comuna *ΓΑΥΟΤΑ, d'origen pre-romà, suposem sorotàptic; probablement descendent d'un mot indoeuropeu de forma *ΓΟΝΥΝΤΑ, segurament plural neutre, del qual provenen, amb graus apofònics semblants, noms aplicats, per les diverses famílies d'aqueixa gran nissaga, a la galta o mandíbula (gr. γένυς, γενεϊφάς, -άδος, lit. *žándas*, índic mitjà *ganḍa*, cèltic comú *geneu-*), al mentó i barba (gr. γένεφτον) o als genolls (gr. γόνατα < ΓΟΝΥΝΤΑ, ll. *genua*, hitita *genu*, germ. comú *knewa-*, arm. *cunr*, scr. *jānuni*, irani ant. i mj. *žnu/žanva*, tocàric *kanwem*); és evident, pel significat i la fonètica, que no hi ha cap relació amb el ll. *gabäta* 'gaveta, escudella', mot d'origen semític; en canvi és possible que n'hi hagi amb el tipus *ΓΑΥΑΚΤΙΟ-, -ACTE, 15 suposat pel mossàrab mallorquí *gavatz*, oc. *gavach*, -ait, fr. *jabot* 'papada', i àdhuc amb *ΓΑΥΟΝΙΑ, d'on oc. *gaunha* i cat. *GANYA* del peix. □ 1.ª doc.: *gauta*, doc. de 1242, i fi S. XIII, *VidesR* i *Jaume I*; *galta*, fi S. XIV, *Eiximenis* etc.

Un *Guillelmus Gauta-rubea* s'anomena en doc. ross. de 1242, sobrenom que continuà força usat en el Rosselló, on també figura un «Ffrancés(c) Cavaller, alias *Galta-roga*» l'any 1404 (*InoLC*). És també *gauta* en els altres textos més antics, en particular en les *VidesR*: «Nostre Se<y>or dién: si la un te fer en la *gauta*, tu li para l'altra» (fº 42v2, n. 39), de nou *gautes* traduint ll. *genas* (p. 114.22) en el fº 45r2, n. 23a; en canvi ja no són les galtes sinó les barres o mandíbules (o si es vol llur part interna) en un altre passatge: «En Saprici féu pregunta e rasina fondre, e féu o tot gitar --- en les boques d'èls; e ls sants barons bevien aquèl, ayxí com bona ayga, e disien ab clara vou: —O quant douces són a les mies *gautes* les tues paraules, Sé<n>yer!» (fº 93v1, n. 43); «encara diu, 35 més, N. S. Jesucrist, que si hom te fer en la una *gauta*, que tu li deus parar l'altra» en la trad. catalana del *Breviari d'amor* (S. XIV, ms. 353 de París, fº 151v; on el contrast amb *altra* ja mostra que no es tracta de vocalització de L sinó a la inversa); *Aversó*, 493.8; i amb el valor translàtic de 'part lateral d'una màquina de guerra' «aquell qui fonejava, ac-los trencat una pertxa de la una *gaauta* de la brigola», *Jaume I (Crònica Ag. 459)*.

Tanmateix aviat apareix la forma moderna *galta*, 45 evolució fonètica com la que presenten *malalta*, *gual*, *arrel*, *fornal* etc. «--- La somera, veent que devia ésser nòvia, sí dix a la sirventa --- Yo-t prec que tu que-m vulles pintar la cara en guisa que yo no sia leja--- la serventa hac pregunta calda, e escaldà-li la una *galta*, e pus fregà-la-li fortment, per tal que lo pèl se-n levàs --- e com la sirventa semblantment volgués fer a l'altra *galta* ---», *Eiximenis (Terç del Crestià*, cap. 672; *NCl. VI*, 141.5, 10); «si nengú-t dóna un bufet, que li pares l'altra *galta*», id. (*Regiment, NCl.*, 46.14); «bufets en les *galtes*» també en el Comanador *Scrivà* (19); «plàcie-us lagremejar e plorar sobre mi, e enrosats-me tota de plants e de plors: rajau sobre la mia cara, banyau les mies *galtes* ---», B. Oliver (*Excitatori, NCl.*, 22); «era solemna bavadora e enserca-

dora de bons vins --- e si tu aguesas vistas las suas *gualtes* com yo vivia, e si rellar e guarguanteyar la aguesas oída --- per aquellas d'ella pories compendre-n prou, e plenament ésser informat; e ab grosas anques e tals que ---», *Corbatxo (BDLC XVII, 173)*.

Sovint en JoMartorell: «com lo rey se fon levat, pres una lança que trobà en terra --- e acostà-s tant envers Tirant, e tirà-li un bot de lança, e per ço com no tenia bavera, donà-li en mig de la *galta*, e derrocà-li quatre 10 quexals, de que perdé molta sanc» (cap. 142, *Ag. II*, 248); «a la fi Tirant ab les mans lo pres per lo coll, e strengué-l tan fort com pogué, e ab les dents mordé-l en la *galta* tan ferament que, mort, lo féu caure en terra» (*Ag. I*, 183); «e posà-li la mà entre la *galta* e lo 15 bacinet, e com lo tingué molt fort, soltà l'altra mà de la atxa, e lançà la manyopa de la mà ---» (*Ag. I*, 246); «la qual, com se reya, en cascuna *galta* li-s feya un clotet», *JnEsteve (LiEleg., fº k-2-f)*; «*galtes*: genas, maxil·las: són parts laterals, o acostables, de la cara» en el *Collectori* o Inventari de Cauliac (cap. 2). Que es podia aplicar als animals ja ho hem vist: «també lo cavall --- deu haver --- les barres primes e molt fesses, e gran freu de una a altra; e en les *galtes*, poca carn, les narils molt amples ---», en la *Manescalia* de princ. S. XV (ms. 215 de París, fº 11v).

Sense pertorbació, després de l'E. Mj.: «PARTS DEL COS --- lo nas --- *galta*: mala; la barra en defora: maxilla; lo que se infla en la *galta*, botant: bucca; la ramor que-s fa pegant a la *galta* botada: stloppus», «DE LA 30 CAMBRA: lo llit --- lo travesser --- coxi --- coxinet de *galta*: pulvillus; llançols ---», *OPou (ThPu., 247, 235)*. «Entra 'l nàufruc al místic oratori, / y fent, d'un aspre tronç, reclinatori, / cau als peus de l'imatge, de genolls; / y per ses *galtes* tendres, y colrades / pels besos del mestr y les onades, / corren de goig les llàgrimes, a dolls», *Atl.* (34). «Y, sens ella adonar-se'n, li féu un petó a la *galta*», «al veure a en Lluís, dues roses coloraren ses *galtes*», Bosch de la Tr. (*Lena*, 20, 208).

Avui és d'ús general, i sense gaire variants, des de les altes valls pirinenques (Cardós i V. Ferrera, 1932-4) fins al Migjorn valencià i les Illes, incloent-hi *Eivissa* («mejilla, carrillo», *PzCabr.*). L'ús figurat toponímic té gran extensió, en especial com a 'vessant de muntanya o serrat', des dels Pirineus fins al Cap de la Nau i fins a la punta NE. de Mallorca, almenys: «anirem seguint la *galta* de Torena fins que ---», Vall d'Assua (Llessui, 1959); ensenyant-me un costat de muntanya: «de tota eixa *galteta* fins baix en diuen *Lo Corral*» a l'Alt Flamicell (Manyanet, 1957); parlant del Montgó, costat Nord «eixa *galta* de la mar», Dénia (1962); «can Morèno és a la *galta* NO. del Puig Inca; «és a s'altra *galta* des camí des Puig de St. Miquel» Montuïri (1963); «Na Picarandau és una pesquera a sa 35 *galta* Colònia de St. Pere (1969).

D'altra banda, pot pendre l'acc. 'costat d'un camí' (que potser ja és el cas de Montuïri), o d'un riu («allò és en aquella *galta* del riu» 'a l'altra ribera', La Nucia, 1963), o d'un carrer: «*Santa Teresa* és tota una *galta* de cases» Vallada (1962). *Carrer de Mitja Galta*, és el